

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smluvní vyloučení nebo omezení odpovědnosti za škodu v obchodněprávních vztazích

Institut náhrady škody patří mezi významné pilíře právního řádu, jehož funkcí je zabezpečení ochrany majetku a vyrovnání majetkové újmy osoby, která škodu utrpěla.

Institut náhrady škody patří mezi významné pilíře právního řádu, jehož funkcí je zabezpečení ochrany majetku a vyrovnání majetkové újmy osoby, která škodu utrpěla.

V českém právním řádu je náhrada škody obecně upravena v zákoně č. [40/1964](#) Sb. v platném znění (dále je „občanský zákoník“) a pro obchodněprávní vztahy je tento institut upraven uceleně v ustanoveních § 373 a násl. zákona č. [513/1991](#) Sb. v platném znění (dále jen „obchodní zákoník“). Ve vztahu k § 757 obchodního zákoníku se tato úprava použije nejen pro odpovědnost za porušení povinnosti v obchodněprávním vztahu, ale i pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené obchodním zákoníkem.

V našem právním řádu snaha „silnějšího“ účastníka daného právního vztahu zakomponovat do sjednané smlouvy ustanovení dopředu omezující či dokonce vylučující jeho odpovědnost za případnou škodu naráží na kogentní ustanovení § 574 odst. 2 občanského zákoníku, které dohody o vzdání se práva, které dosud nevzniklo zakazuje. I § 386 odst. 1 obchodního zákoníku stanoví, že se nelze vzdát nároku na náhradu škody před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Odpovědnost za škodu je jednou ze sankcí, která stíhá toho, kdo porušil svou právní povinnost. Tato povinnost může vyplývat jednak ze smlouvy a pak je povinný i oprávněný subjekt definován předem nebo z právního předpisu přičemž se vztah mezi povinným a oprávněným konstituuje až v okamžiku vzniku odpovědnostního vztahu.

Smluvní odpovědnost za škodu zakotvuje obchodní zákoník v § 373 a § 386 jako objektivní, tj. odpovědnost vzniká, jsou-li naplněny tyto tři podmínky: porušení smluvní povinnosti, vznik škody a příčinná souvislost.

V rámci obchodního zákoníku snaha smluvně limitovat či dokonce vyloučit odpovědnost za škodu naráží na ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku, které zakazuje vzdát se práva před porušením povinnosti, ze kterého může škoda vzniknout. Ve vztahu k ustanovení § 263 obchodního zákoníku musíme konstatovat, že se jedná o ustanovení kogentní povahy. V odborné literatuře můžeme narazit na odlišné názory, které se týkají § 386 odst. 1.

Zastánci liberálního výkladu ust. § 386 odst. 1 obchodního zákoníku upozorňují, že kogentnost tohoto ustanovení zakazuje toliko vzdání se nároku, kdežto pouhé omezení odpovědnosti za škodu není žádným donucujícím ustanovením obchodního zákoníku zakázáno. Na druhou stranu je nutno uvést, že i zastánci liberálního výkladu upozorňují, že se nesmí jednat o omezení takového charakteru, které se prakticky svým účinkem vyloučení smluvní odpovědnosti rovnalo, protože by se jednalo o obcházení zákona - § 265 obchodního zákoníku nepřiznává jednání v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku právní ochranu.

Striktní výklad uváděného ustanovení obchodního zákoníku vychází zejména ze závěru, že omezení rozsahu náhrady škody před tím, než byla porušena povinnost z níž může škoda vzniknout, není ničím jiným než zřeknutím se nároku na náhradu škody v určitém rozsahu. Ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku nezakazuje jen úplné zřeknutí se, ale vzdání se, tzn. i částečného, nároku na náhradu škody.

V odborné literatuře se můžeme setkat s výkladem jak liberálním tak striktním, je však důležité

podotknout, že volnější interpretace převažuje.

Jaká jsou východiska k řešení této problematiky?

I zastánci liberálního výkladu ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku uvádějí, že před okamžikem porušení povinnosti, z něhož může škoda vzniknout, nelze zcela vyloučit nárok na náhradu škody.

Jak je již uvedeno výše, ke smluvnímu omezení nároku na náhradu škody se naše odborná literatura staví rozdílně. Snad jen pro doplnění bych uvedl, že i ti kteří dohodu o smluvní limitaci připouštějí, uvádějí, že by taková limitace nesměla být natolik nízká, aby se vyloučení nároku na náhradu škody neblížila.

Ke smluvnímu omezení odpovědnosti za škodu si můžeme pomoci skrze jiné instituty.

Jedním z nich může být smluvní pokuta. Náš právní řád umožňuje účastníkům obchodněprávního vztahu sjednat smluvní pokutu (ust. § 544 a násl. občanského zákoníku ve spojení s ust. § 300 a násl. obchodního zákoníku). Pokud není výslovně sjednáno právo věřitele požadovat kromě zaplacení smluvní pokuty náhradu škody za porušení povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta, nemá již věřitel nárok na zaplacení náhrady škody.

Je důležité rozlišovat mezi charakterem institutu smluvního omezení nároku na náhradu škody, kdy by se hradila skutečně vzniklá škoda, do určitého předem sjednaného limitu, aniž by „budoucí poškozený“ v momentě sjednání takové smluvní limitace měl možnost skutečnou výši škody znát, a institutem smluvní pokuty, kdy se hradí určitá sjednaná částka za porušení příslušné povinnosti bez ohledu na výši škody i na to, zda vůbec škody vznikla.

Ustanovení obchodního zákoníku pojednávající o náhradě škody (§ 373 a násl.), které upravují podmínky odpovědnosti za náhradu škody i její rozsah, mají většinou dispozitivní charakter.

Účastníci právního vztahu si tedy v zásadě mohou sjednat ve smlouvě úpravu odchýlnou.

Jedná se zejména o tato ustanovení obchodního zákoníku, která mohou při patřičné modifikaci znamenat faktické omezení odpovědnosti za škodu: § 373 upravující princip objektivní odpovědnosti za škodu, § 374 upravující okolnosti vylučující odpovědnost a § 379 upravující rozsah náhrady škody a zakotvující zásadu, že se hradí pouze škoda předvídatelná.

Za účelem omezení odpovědnosti za škodu se tedy nabízí možnost smluvně sjednat např.

odpovědnost pouze za škodu zaviněnou, rozšířit okolnosti vylučující protiprávnost, nebo si sjednat, jakou škodu účastníci smluvního vztahu považují za předvídatelnou, takovéto smluvní ujednání se někdy považuje za žádoucí.

Tato poměrně široká smluvní volnost je však regulována zejména ustanovení § 265 obchodního zákona, podle kterého výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochranu.

Proti zásadám poctivého obchodního styku by bylo jednání, které sice přímo neodporuje zákonu, ale je v rozporu s tím, co považujeme z morálního hlediska za přípustné.

Závěrem bych rád uvedl, že není možné v režimu obchodního zákoníku úplně se vzdát nároku na náhradu škody před okamžikem porušení povinnosti, z něhož taková škoda může vzniknout. Stejně tak nelze tento nárok smluvně omezit, protože by se jednalo o vzdání se části nároku, což rovněž zakazuje ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku od kterého se strany nemohou smluvně odchýlit. Faktického smluvního omezení odpovědnosti za škodu v obchodněprávních vztazích lze neefektivněji dosáhnout aplikací institutu smluvní pokuty.

Další články:

- [Dělení, převod a přechod podílu v s.r.o.](#)
- [Nařízení PPWR: cesta do pekla dlážděná dobrými úmysly](#)
- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [AML a diskriminace v realitní praxi: chyby, které mohou vyjít draho](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)